

Bir ko'rgan bilish, degan xalqimiz. Ikki ko'rgan tanish. Bir emas, ikki emas... O'tgan yetti yil ichida yetmish marta ko'ribdi. Ammo bilaman deb ham, taniyman deb ham ayta olmaydi. Ismi kim? Asli qaeddan? Kim bo'lgan, nima ish qilgan? Bugungi ishining ma'nosi nima? Hammasi qorong'u. Qorong'u ham emas, mutlaqo noma'lum. Faqat hozirgi kasbi haqidagina ozgina tasavvuri bor. Yo biznes, yo hokimiyat. Yo xo'jayin, yo xizmatkor. Ishqilib, tinchi kamroq. Vaqti esa taqchil. Juda taqchil. Ikkovi tasodifan uchrashishdi. O'shanda bir maktabda o'qigan, o'ziga o'xshagan beva ayol teatrga taklif qilgan edi. Chaqirdi-yu, eng so'nggi damda o'zi borolmay qoldi. Teatr qarshisida, chiptani qo'lga ushlatdi-da, uzr so'rab qolaverdi. Bu esa ancha sarosimada qoldi, beva qancha tayyorlangan, endi shundoq teatr darvozasi oldidan qaytmaydi-ku. Iloj yo'q, jilla bo'lmasa bir pardasini ko'rib ketay deb ichkariga kirdi. Joyini topdi, o'tirdi. Old qator, biroq sal chetroq ekan. Faqat avvalgiday, bularning yosh paytlaridagidek to'da-to'da xalq ko'rinmaydi. Yarmidan ko'pi bo'sh. Va kelganlarning hammasi kekxa, kekxa bo'lmasada o'rta yoshdan oshib qolganlar. Yoshlar umuman yo'q. Orkestr uyasidan skripkaning chizilgan, yana bir asboblarning uzilgan, har xil tovushlari eshitiladi, kuyini keltirib yotishibdi. O'tkan kunlarini, peshonasiga yozilgan, hatto, bugun ham toq qoldirgan yolg'izligini o'ylab, ko'ngli buzilib, ma'yus o'tirgan edi,

Kechirasiz, xonim, degan tovush keldi qulog'iga. Men o'tib ketsam...

Chiroyli, qora smoking kiygan, qotma, kapalak galstuk taqqan, o'rta yoshlardagi gavdali erkak. Qobog'i qalin, labi yuqa, shiddatli ekan. Ayol o'rnidan qo'zg'ala boshlagan edi, yana bir iltimos qildi:

Betlashib o'tishimiz qiyin bo'lar, bari bo'sh, o'rtaroqqa siljisingiz...

O'zining xayolida ham bor edi, endi ilojsiz o'rtaroqqa yurishga to'g'ri keldi. Haligi erkak chap tomoniga, naq yoniga o'tirdi. Xuddi ikkovi teatrga birga kelganday. Shu payt asta qorong'ulashdi. Ortidan sahna pardasi ochildi. O'sha qadimiy, eskirmas "Aida" boshlandi.

Birdan sirli ohangga aralashib dimog'iga qimmat atir hidi urildi. Juda olifta kishi bo'lsa kerak. San'atkormi yo? Lekin yuzi notanish. Yo rejissyormikan? Balkim, konservatoriyaning professori. Ko'z qiri bilan qaradi: U ko'kish soyada tosh haykal monand qotib qolibdi. Umuman, yomon odamga o'xshamaydi.

Ayol o'zini juda noqulay his qildi. Birinchi sahnadan keyin ketsammi, qolsammi deb o'tirgan edi, endi nima bo'lganda ham ketishga ahd qildi. Tasodifan birov ko'rib qolsa uyat axir. Nariroq, bir-ikki o'rindiq siljib o'tirish yana noqulay. Buning ustiga, bolalarning choraklik nazorat ishi. Tezroq ko'rib, natijasini chiqarish kerak. Boz ustiga mana bu kishi... O'z-o'zidan qisilib, tinchi yo'qoldi. Bir dam yuziga issiq taft urildi. O'sha biqinidagi erkak nafasi ekan.

Biron joyingiz og'riyaptimi?

Yo'q... dedi u yanada o'zini yo'qotib qo'yib. Ha... og'rib...

Shundan so'ng nafas olishi juda qiyinlashib ketganday edi.

Nihoyat, tantanali, dabdabali, zafarli birinchi sahna tugadi.

Ayol biqinidagi erkakka botinib qarashga ham iymonib, ikkinchi tomondan sidrilib chiqaverdi. Shoshilib pastga tushib, kiyimini oldi. To'xtamay tashqariga otildi.

Qalin qor yog'ib turgan ekan. Laylak qor. Qalin, yapaloq, suvli, salmoqli qor. Yer yana shilp-shilp. Olmaotaga dastlab kelgan, yoshgina qiz bo'lgan bir zamonda shunday, qish o'rtasida hammayoq shilpillab loy bo'lib yotardi. Juda yoqimli ko'rinar edi. Yosh edi-da u paytlar. Yog'inning o'zi qiziq. Hozir esa bu yupanchsiz, tashvishli ko'ngilni yanada ma'yuslashtirib yubordi. "Teatrdan menga nima bor edi..." deb o'yladi. Yo'lovchi mashina to'xtatmasa bo'lmaydi. Sal-pal oldinga yurib, ko'channing narigi yuziga o'tib, yo'l to'sdi.

Shu paytda g'ildiraklari beo'xshov, katta avtomobil yoniga kelib to'xtadi. Biladi, bu juda qimmat mashina. Yangi chiqqan katta boylargina minishsa kerak. Albatta, to'xtagan boyning o'zi emas, haydovchisi. Imkon bo'lganida besh-o'n chaqa ishlab olmoqchi. To'g'ri-da.

Djipmi, yoki allambalo deb ataladigan qimmat mashinaning zinasi ham juda baland ekan, eshikning tutqichini ushlab, zo'rg'a ko'tarildi. Mashina emas, keng saroyga kirganday bo'ldi.

Voy... Qaddi ko'tarinki, tik o'tirgan haydovchiga ko'zi tushganda beixtiyor ovoz chiqarib yubordi. O'sha, teatrdagi notanish.

Siz ekansiz-ku... dedi talmovsirab. Kechirasiz... men bilmasdan...

Bilmagan kishi mashinani qo'l ko'tarib to'xtatmaydi, to'g'ri yurib ostiga tushadi, dedi notanish qandaydir dag'al ohangda.

To'xtatganim... loygarchilik bo'lgach... uyga yetib olish niyatida...

Qancha berasiz?

Ayol battar o'ng'aysizlandi.

Ellik teng... dedi ilojsizlikdan.

Yaxshi, dedi haydovchiga o'xshamaydigan haydovchi qanoatli ohangda. Bugungi bank hisobi bo'yicha ellik yetti teng bir dollar. Uyingiz uzoqmi?

Uzoq emas... dedi ayol battar uyalib.

Eski zamonning aravasiday, to'rt burchakli, ulkan g'ildirakli qimmat mashina shilpiq qorni ezgancha qoq yorib, to'g'ri eshik oldiga kelib to'xtadi. Ayol sumkasini axtarishni boshlagan edi, haydovchi lip etib tushdiyu, vahshatli mashinasining oldidan aylanib o'tib, uning eshigini ochdi. Qo'lidan qattiqroq ushlab, sekin tushirdi. Shundan so'ng sal sekinlashgan, laylak qorga kaftini yoydi. Ayol o'zini juda noqulay sezgancha sumkasini ochib, uning bir burchidan kichkinagina, buklama hamyonini olib, ellik tengelik qizil qog'oz ushlatdi. Haydovchi qo'yniga qo'l suqib, chap tomondagi ichki cho'ntagidan kichikroq kitobcha shaklidagi, qalin, chiroyli hamyonini sug'irib, ellik tengelikni ichkaridagi bir uyachasiga ehtiyotkorlik bilan soldi. Ko'chadan taralib turgan xira yorug'da qapchiq ichidagi bir dasta shiqirlagan dollar ko'ziga aniq chalindi.

Nechanchi qavat? deb so'radi haydovchiga o'xshamagan haydovchi.

Uchinchi...

Mashina ko'tarila olmaydi... Tashigan kishisini uchinchi qavatga ko'tarib chiqara olmaydigan soyabonli aravadek mashina biq qildi-da, yorug'ini yig'ib oldi. Endi o'zim chiqarib qo'yishimga to'g'ri keladi. Qorong'i, qo'rqasiz...

Rostdan ham qorong'i.

Ehtiyot bo'ling, dedi ayol. Bekor o'vora bo'ldingiz. O'zimga tanish zinalar-ku..

Tanish zinalar juda o'zgarib ketganday. Ikkovi uchun ham.

To'rtinchi qavatga o'tib ketmadikmi? deb so'radi haydovchi, ovozi gumburlab.

Yo'q. Mana, keldik. Hozir eshikni ochaman. Keyin chiroq yoqaman. Qaytar yo'lingizda yorug' bo'ladi...

Kalit shiqirlab, oshiq-moshiqlar g'ichirlab, eshik zo'rg'a ochildi. Ichki bo'sag'adan yalt etib chiroq yoqildi.

Rost, dedi ayol. Sizga qanday rahmat aytishimni bilmay turibman. Mashinasiz hali yurgan bo'lardim. Bu pod'ezdda... chiroq doim kuyib ketadi. Bemahalda yurmasam ham, eshik ochib, tashqariga chiqishga qo'rqaman...

Endi men qo'rqib turibman, dedi haydovchi. Tashqari qor, kun sovuq. Rostdan ham rahmat aytgingiz kelsa, ehtimol, bir piyola choy berarsiz...

Ayol bu taklifni rad qilolmay qoldi. Ikkovi ham ichkariga kirib, eshik yopildi. Tashqarida loygarchilik, tashqarida qorong'ilik. Kapaday bir xona bilan oshxona ham issiq, ham yorug' edi.

To'satdan...

Sharmanda... dedi ayol betini qo'llari bilan to'sib. Mana, rosa yigirma... O'n to'qqiz yil bo'ldi... Erim to'satdan vafot etgandan buyon. O'tgan yozda qizimni uzatdim. Boshqa shaharga. Mana endi... qirqdan oshgan paytda...

Sen menga o'n to'qqizdagi yosh qizday ko'rinding... dedi erkak.

Ayol yana yuzini yashirdi.

Sharmanda bo'ldim... Mutlaqo esimdan chiqib ketgan narsa...

Sezishimcha, sen hech qachon boshlab ham bilmagansan... dedi erkak.

Nimaga? dedi ayol hayron bo'lib.

Tozasan, dedi erkak. Top-tozasan. Ustingdan chivin uchib o'tmagan kabi.

Ayol gap ma'nosini yaxshi tushunmagan bo'lsa-da, o'sha tortinchoq holicha, erkakning keng gavdasiga suykilib, pinjiga tiqilibroq yotdi.

Bo'lar ish bo'ldi, dedi erkak. Avvalgi gunohimni yuvish uchun... yana bir marta...

Ismingiz kim? deb so'radi ustiga eskiroq, yengil xalatgina yopinib olgan, o'zini yo'qotib qo'yganidan qizarib turgan ayol.

Mening ismim... Haydovchi, dedi kiyinib, ketishga taraddudlangan, erkak. Sening isming Navnihol. Ko'p bilgan tez qariydi.

Uning jiddiy yo hazil gapirayotganini bilib bo'lmasdi.

Haydovchi biroz noqulay ahvolga tushib, sal egildi-da, eshikka qarab yuzlandi. Ostonada ortga qayrildi:

Telefon... Yaxshi, dedi o'ngra. Qo'lim bo'shaganda xabarlashib turaman.

Shu bo'yi bedarak ketdi. Roppa-rosa to'rt oy. Bahorda qo'ng'iroq qildi. Bu o'sha haydovchi-ku. Uydami, yolg'izmisan? Uyda.

Albatta, yolg'iz. Hozir boraman dedi. Ayol atrofini saranjomlab ham ulgurmagan. Yarim soat, o'n besh-yigirma daqiqa emas, kelar damda, balkim ikki, balkim, uch daqiqada. Mobil telefondan xabarlashibdi. To'g'ri eshikning oldidan. Mashina esa... nariroqda qoldirgan shekilli. Ayol derazadan qarab tursa-da, yaqin atrofdan ko'ra olmadi. Uyat bo'lar edi-ku. Qo'shnilar gapirishmaydimi.

Qanday mashina, nimaga yuribdi, kimga keldi deb. Hammasi rus bo'lsa ham. Hech biri bilan aralashmasa-da. Shuning o'zi odam eshitmagan firibgarlik kabi. O'tdi, ketdi, tugadi deb o'ylagandi. Endi mana boshidan sovuq suv quyganday. Qo'ng'iroq bir qisqa,

bir uzun jiringlaganda uning vujudini o't chirmaganday bo'ldi. Eshikni hovliqqancha ochib, shoshilib yopdi. Tez-tez nafas ola

boshladi. Erkak chiroyli va ixcham kiyinibdi. Ehtimol, chet elniki, bichimi ham, boshqasi ham o'zgacha kiyimlar. Qirov oralagan

qaysar sochi qisqa kesilgan. Qalin qosh ostidagi qora ko'zlari kulimsirab turadi. Ayol esa ozgina noqulaylik, ko'proq quvonch.

Birdan choy qo'yimoqchi bo'lgan edi. Vaqt yo'q dedi. Shu to'rt oy ichida bir soat bo'sh vaqt topmadim. Albatta, unutmagan yo'q.

To'rga o'tar-o'tmasdan shoshilinch yechina boshladi. Shumshayib turib qolgan ayolni ham belidan quchib, bo'ynidan yengil o'pdi-

da, o'zi yechintirdi. Bir piyola choy ichguncha vaqt o'tgach, shoshila turib, chala-chulpa yuvinib, xayr-xo'sh aytishga ham holi

kelay, yugurib pastga tushib ketaverdi.

Kelasi safar juda uzoq ketmadi. Oyga yetmay xabarlashdi. Qoq tushda keldi. Ayol uyda, kun yakshanba edi. Erkakning ham

favqulodda bir dam olishi bo'lsa kerak, ikki soatcha vaqtim bor dedi.

Tanish-notanish, so'qqabosh umr shunday davom etaverdi. Sal-pal ko'nikish demasak, ilk uchrashgan kundan farqi yo'q. Ayolning

bor tushungani erkak burun musiqa maktabida yoki opera teatrida xizmat qilgandek. Xavotirsiz, tinchgina tirikchiligi o'tib yotgan.

Oxir-oqibat, omadi chopibmi, har qalay, toparman-tutarmanga aylangan. Hozir juda boyga o'xshaydi. Ammo halovati yo'q. Ola-

suron, tapur-tupur. Tinimsiz kurash. Avvallari kelgan damda mobil telefonini o'chirib tashlar edi. Endi bosh tomoniga qo'yadi. Bir

safar juda noqulay vaziyatda jiringladi. Oldi. Nafasi uzilib, unsiz eshitib turdi-da, so'kib yubordi. "U o'zidan ketmasin! deb

bo'kirdi, hamma narsaning o'z chegarasi bo'ladi. Shusiz ham ortig'i bilan olib yotibdi" Shundan so'ng sal hovuridan tushdi. Ozgina

eshitib turgach: "Kelasanlar Biroq aytganing tugal emas!.." dedi-da, hammasi tugaganday, ag'darilib tushdi. Ozgina unsiz yotib,

shu unsiz holicha kiyinib, chiqib ketdi.

Yana bir safar juda ko'tarinki kayfiyatda keldi. Birdan bosh solmay, avval yarim piyola choy ichdi.

Shu biz qovushganimizga qancha vaqt bo'ldi? deb so'radi.

Siz shuni qovushish deb o'ylaysizmi?... dedi ayol beixtiyor.

Menimcha, qanday atalsa ham ajoyib. Men bor dardimdan xalos bo'lib qaytaman. Bilasanmi, tor dunyodagi bor tashvishlar

bo'yimdan sidirilib tushadi Shuning uchun ham sendan voz kecha olmayman. Balki ikkovimizda allaqanday bir o'xshashlik bor.

Tabiat, yaralishda. Ehtimol, ertaroq uchrashganda, joni ham, tani ham birlashgan, ahil-inoq yorlar bo'larmidik

Uy olsang bo'lmaydimi, deb so'rab qoldi u. Ikki xona. Vaqting bo'lmasa, men o'zimizning yigitlarga topshirayin. Borasan,

ko'rasan-da, yashayverasan.

Ayolning ko'zi qinidan chiqquday bo'ldi.

Odamlarga qaysi pulimga oldim deb aytaman?.. Yo'q, keragi yo'q. Ikki xonani nima qilaman, so'ngra qo'shib qo'ydi: Narxining

o'zi ajabtovur bo'lsa kerak

Erkak kuldi.

Men senga sovg'a qilmoqchi edim

Rahmat chin sovg'a qilgingiz kelsa ko'p uzamay qo'ng'iroq qilib turing

Senga qo'ng'iroq qilsam sabrimdan ayrilaman, dedi erkak. Hatto, ertaga, ertagamas, biron soatdan so'ng boraman deb o'ylasam,

toqatim ketadi. Bir-ikki marta shunaqa bo'ldi. Xabarlashgandan so'ng orqama-orqa kelishim kerak Men seni hech qachon

unutmayman. Har doim yodimda yurasan. Faqat vaqtim taqchil. Shusiz ham sal bo'shab qolsam, avvalgiday teatrda emas, sening

oldingga kelgim keladi.

Ayol umrida bunaqa so'z eshitmagan edi. Uyatdan qizarib, bir dam jim turdi. So'ngra rostini aytdi.

Men... siz bilan uchrashgandan buyon juda o'zgardim. O'yab ko'rsam... avvallari, shunchaki jinsim ayol ekan. Siz menga...

O'zinning kim ekanligimni anglatdingiz. Men ayol sifatida... avval ko'rmagan, bor deb bilmagan rohatga belandim. Muhabbat...

buyuk so'z. Tan lazzati. Uyat bo'lsa ham... men bilmayman, kelajakda qanday yashashimni. Siz meni... buzingiz... Yo'q, deya so'ngra qo'shib qo'ydi, siz bo'lmaganingizda men dunyoning rohatini ko'rmay ketar ekanman. Shuning uchun rahmat. Erkak unsiz eshitib, o'ylanib o'tirib qoldi. So'ngra ayolning iyagini ko'tarib, lablaridan yengilgina bo'sa oldi. Ehtiros bilan quchoqlab, erkalay boshladi. Shu paytda telefon jiringlab qoldi. Yaxshi xabar shekilli. Erkak jimgina eshitib turdida, "Xo'p, Navnihol, ketdim", dedi, quvnoq ohangda.

O'sha safar kichkinagina yozuv stolining ustiga bir dasta... pul tashlab ketibdi. Kuzatib qo'ygandan keyin ko'rdi. Pul bo'lganda ham dollar! Yap-yangi, faqat yuztaliklar. Sirtidagi, bank muhri bosilgan bog'lamida yozilgan rosa o'n ming! Cho'ntagidan yana bir narsalar bilan qo'shib chiqargan bo'lsa, unutilib qoldirgan. Hozir qaytib keladi. Kelmadi. Vaqti yo'qdir. Endi ayol aqlga sig'maydigan ko'p pulni qaerga qo'yishni bilmay hayron. Uyga o'g'ri tushsa nima qiladi. Hech xayoliga kelmagan ekan bu fikr. Aslo xavf sezmagani edi. Nimani ham o'g'irlyaydi deb o'ylagan-da. Endi buncha pul. U yoqqa yashirib, bu yoqqa yashirib nihoyat joy topdi. O'tgan yildan qolgan eski darsliklar bor edi. Ulardan birining o'rtasini to'rt burchak qilib o'yib, o'n ming dollarni bir butun holda soldi. Ostki, ustki bir qancha betlarini birlashtirib yelimplab, kitobni ko'rinishidan avvalgi holiga keltirdi. Shundan so'ng ish stolining tepasiga, devorga mixlangan kitob javonidagi eski darsliklar, hikoya va she'r kitoblar orasiga joylashtirib qo'ydi. Nazarida, juda yaxshi yashirgandek bo'ldi. Ammo endi u halovatini yo'qotgan edi. Yuragida mudom xavotir. E, Xudo yuz mingli, millionli boylar qanday uxlar ekan. To'g'ri, buncha ko'p pulni bankka solib qo'yishadi. Biroq, bankning o'zi tunalib qolishi mumkin-ku. Yoki qandaydir bir kitoblarda yozganidek, bankrot bo'lib... O'sha kuni uyqusi chala bo'ldi. Maktabda ham ishining barakasi bo'lmadi. Saboqlarini o'tib, so'ngra aksiga olib bugunga to'g'ri kelgan sinf majlisini chala-chulpa o'tkizib, uyga oshiqdi. Ellik teng to'lab taksi bilan zumda yetib keldi. Uf... Hammasi o'rnida, buguncha omon ekan. Ko'ngli joyiga tushdi. Birozdan so'ng yana xavotir ola boshladi. Xuddi shu payt telefon jiringlab qoldi. Albatta, O'sha!

Kelgan zahoti... Ha. Ayol pulning joyini aytib ulgurgan edi.

Seniki, dedi erkak. Keratingga ishlataver. Ko'p? Pul degani hech qachon ko'plik qilmaydi. Qanday tugab qolganini o'zing ham bilmay qolasan. Bir chetidan foydalanaverish kerak. Dastlab yengil-elpi, u-bu jihoz ol. So'ng chiroyli, qimmatbaho xalat. Ayol hech qanaqa jihoz olmadi. Hojati yo'q edi. Odmigina qora xalat oldi. O'z puliga. Ikki oy bo'yi anchagina tejashga to'g'ri kelgan. Ko'p pulni esa... boshqa bir joylarga yashirdi. Xavf bor, ammo avvalgiday emas. Ehtimol, o'ziniki, bir qadar o'ziniki sanagani uchundur. Qancha majburlasa ham egasi olmagandan keyin shunday hisoblay boshlagan edi. Qaysidir romanlarda o'qigani bor edi. Qadimgi boylar shunaqa qilib xushtor ushlashar ekan. Hashamatli saroyga o'tirg'izib, turli lash-lushlarga, zeb-ziynatlarga ko'mib qo'yadi. Sharmanda. Men unaga emasman deb o'yladi. So'raganim yo'q. Olmasa nima qilishim kerak. Janjal qila olmaydi-ku. O'zi begona, notanish erkak...

Begona, notanish erkak avvalgiday kelaverdi. Haftada bir. Oyda bir. Ikki-uch oy yo'qolib ham ketar edi. Bir safar rosa yarim yil xabarsiz ketdi. Azob edi. Kutish emas. Ayol kutib o'rgangan. Azob telefon jiringi. Odam bo'lgandan keyin, tanish-bilish, xizmatdosh, yaqin-yiroqlar, olisdagi yolg'iz qiz har qalay allakimlardir xabarlashmay turmaydi. Telefon jiringlaganda ayolning yuragi shuv etib ketadi. Albatta, boshqa. Yana jiring yana shuv... Yana boshqa. Hafta bo'yi. Nihoyat umid uzilganda, yoki, kutilmagan damda O'zi! Shundan so'ng bir hafta, yo'q, ikki-uch kun xotirjamlik. Yoqimli tinchlik. Uchinchi, to'rtinchi kun... Yana azob. Besh, yetti, o'n, o'n ikki... kun o'tadi. Bir umrlik yetim to'shak o'z odatini topadi. Tul ko'ngil qolipiga tushadi. Roppa-rosa o'n to'qqiz yil bo'yi xotirjam yashadi-ku. Aqlidan adashmadi. Bir maromdagi umr karvoni o'tib yotgan edi. Hozir ham... hafta o'tar, oy yangilanar ko'nikkan tirikchilik so'qmog'iga tushar edi. Tusha boshlar edi. Shu vaqtda... jonga azob beruvchi telefon! Albatta, boshqa birov. O'zi bo'lishi ham mumkin-ku. Yana umid uyg'ona boshlaydi. Kun sayin. Hafta bo'yi. Oy davomida. Eng qiyini shu ekan. Bir safar telefonni ikki kun o'chirib ham qo'ydi. Shunda... boshqalar bilan birga uning ham qo'ng'iroq qilish ehtimoli bor-ku. Balkim, bir necha marta qo'ng'iroq ham qilgandir. Uyini almashtirdi deb o'yladi. Qaylargadir ketdi, bir yo'la ketdi deb o'yladi. Endi aslo xabarlashmasligi ham mumkin. Rostdan ham. Ikki kun davomida tinimsiz qo'ng'iroq qilgan. Qancha izlagan. Lekin... izlamabdi. Qanday yaxshi. Telefonni qaytadan qo'shish azob ekan, oradan yarim soat o'tmay topila qoldi. Mana, quvonch! Mana, baxt!

Yana ikki-uch kun xotirjamlik. Shundan so'ng jon azobi qayta boshlanadi.

Shu tariqa, bilmagan bilish, tanimagan tanish umr naq yetti yilga davom etibdi. Ayol qirq to'qqizga keldi. Biroq lofi yo'q, rosa o'n besh yilga yosharganday. O'zini o'ttizdagi holidan ko'ra sergakroq his qiladi. Yosh umri qaytib kelmasa-da, yaxshi bir kunlarni boshdan kechiribdi. Erkak esa aksincha. Sochlari butkul oqarib ketgan edi. Ancha vazmin bo'lib qolgan. Yuzi ham so'lg'in. Ko'pincha charchab keladi. O'zini qancha xursand ko'rsatishga urinmasin, baribir ich-ichidan kayfiyati yo'qligi sezilib qolardi. Mobil telefondagi suhbatlar ham juda keskin. Ko'pincha buyurib emas, o'tinib gapiradi. Hatto bir safar juda sekin gapirib, yalinish ohangiga ham ko'chdi. Uch hafta muddat so'radi. Bir narsa yetmay, bir narsa kechikib yotibdimi, ishqilib kutilmagan dilxiralik. Ustki kiyimini hozirgina yechgan edi. Darhol qayta kiyinib, biron soatdan so'ng qayta kelaman dedi-da, boshi xam holda chiqib ketdi. Bir soat emas, bir hafta emas, bir oyda zo'rg'a xabarlashdi. Kelgan. Odatdagiday bo'lmasa-da, sog'inib qovushishgan. So'ngra sarosimalanib bir piyola choy ichdi. Choy icha o'tirib, taksi chaqirtirdi. "Mashina buzilib qoldi..." degan, o'zidan-o'zi kechirim so'raganday.

Kamida yana biron oyga ketdimi deb o'ylagan edi. Uch kundan so'ng xabarlashdi. Sirtqi eshik yopilishi zahoti o'zida yo'q odatga ko'ra, ayolni bir qo'li bilan belidan quchoqlab, bir qo'li bilan sochlarini silab, unsiz turib qoldi. Yotoqxonaga emas, oshxonaga tomon yurdi. Kichkina stol boshiga kelib suyanchiqsiz o'rindiqqa o'tirar ekan choy-poy kerak emas deganday, qo'lini siltadi.

So'ngra biron joyi og'rib, qattiq qiynalganday, yuzlari so'lg'in holda, yerga qarab, sokin ovoz bilan:

Navnihol! dedi. Sen yetti yil bo'yi mening jonimga xotirjamlik baxsh etding... Tomog'iga nimadir tiqilganday, bir xo'rsinib oldi. Albatta, men... seni hamma tomonlama ta'minlashim kerak edi...

Bu nima deganingiz... bu nima deganingiz... dedi ayol bir yomonlikni ko'ngli sezib.

Shunday qilish kerak edi, dedi erkak yana xo'rsinib. Dunyo bir qolipda turaveradi deb o'ylabmiz. Biroq... Hamon umid yo'q emas. Ehtimol, qayta aynalib, hammasi o'rniga tushar. Sen meni kechir, mehribonim...

Ayolning ko'zidan tirqirab yosh oqib ketdi:

Nima bo'ldi, og'ajon, nima bo'ldi?

Hammasidan ayrildim...

Bosh omon-ku, bosh omon-ku...

Hozircha omon. Biroq... kimga kerak.

Unaqa demang. Unaqa demang. Bundan o'n yil oldin shu ayrilgan narsalaringizning birontasi ham bo'lmagan edi-ku! Bo'lgan

This is not registered version of TotalDocConverter

yo'q. O'z bo'lagi har yil yo'q. Shunaqami? Erkak qandaydir yangilik ochganday, shalviragan boshini qayta ko'tarib, ayolga tik qaradi. So'ngra yana shalvirab tushdi. Biroq u paytlarda yosh edim... Boshim ozod edi-da. Endi... boshim savdoga tushib turibdi. O'zimni ehtiyot qilishim kerak. Menda esa... Erkak achchiq kinoya aralash kuldi. Kuni kecha oltin pulni supirib olgan menda hozir yo'l kiraga ishlatadigan ko'k tiyin ham yo'q! Hech bo'lmaganda, biron ming dollar bo'lsa, hushyor o'ljaday, yashirinib turar edim. Mana, chuv tushib, ado bo'ldi degani shu. Ertaga turmada o'tiraman!..

O'tirma, og'ajon, dedi ayol jon holatda. Pul bor. Mana, hozir. Surina-turtina ichkari uyga yugurdi. Nimanidir qo'porib, nimanidir ag'darib, hovliqqancha qayta keldi. Mana! dedi qo'lidagi yo'l-yo'l daftar qog'oziga o'ralgan uzunchoq, to'rt burchakli tugunni erkakning qo'lga berar ekan. Mana! Bir paytlar, bundan besh yil avval tashlab ketgan o'zingizning pulingiz! Bir tiyini ham yo'qolmasdan, o'z holicha turibdi!

Erkak tugunni qo'lga olib, sirtidan siypalab, o'rovini ochar ekan, yuzini bosib egildi-da, ho'ngrab yig'lab yubordi.

Sen... sen...

Tomog'iga yosh tiqilib, hech narsa ayta olmadi. Shu holicha yana ozgina o'tirdi. Shundan so'ng boshini ilkis ko'tardi. Ko'zi qurg'oq. Alang-jalang qilib yon-veriga qaradi. Pulni qo'yniga tiqib, yana nimadir izlaganday ichki uyga kirib chiqdi.

Hammasi o'sha-o'sha-ku? deb so'ragan keyin. Men hali... hali ko'rsataman ularga! So'ng birdan muloyimlashdi. Omon bo'li! dedi ko'zi yoshlanib. Ehtimol... qaytib kelarman. Eshikka qarab yurar ekan, yana to'xtadi. Qancha noqulay bo'lsa ham, sendan kechirim so'rab ketmoqchi edim. Qaytadan qo'yniga qo'l solib, yopishib qolgan hamyonini sug'urdi. Mana bu huv o'sha ellik tengelik... Sen yo'l haqiga to'lagan. Ezgu ishning elchisi sifatida mudom yonimda saqlar edim. Senda bo'lsin. Yo'qotib qo'yma. Keyin zo'raki jilmaydi. Ikki-uch yildan so'ng, mana bundan... bo'ynini ko'rsatdi, ikki-uch hissa, yarim qop yashil qog'ozga qayta sotib olaman...

Ko'cha qorong'i... Men eshikni ochib turaman, ehtiyot bo'ling, dedi ayol.

Zinadagi oyoq tovushlari sekin-asta tingach, ayol eshikni yopdi. Ikki marta burab, ikki qulfni ham mahkam berkitdi. Qo'lidagi qizil qog'ozga qarab biroz turib qoldi. Xuddi o'zi. U olganda bir cheti salgina yirtiq edi. Kichkinagina yaltiroq qog'oz bilan yopishtirib yelimlab qo'yibdi. O'sha holida turibdi.

Ayol o'tgan kunlarni keyingi yetti yillik umrini emas, o'sha umrga yo'l ochgan dastlabki kun, dastlabki daqiqani esladi. Ellik yetti tenge bir dollar degandi. Hozirgi bir dollar yuz ellik bir tenge. Uch hissa tushgan. Ellik tengening o'ziga ikki dona non sotib olish mumkin. Navbatdagi maoshgacha uch kun bor. Choy bilan ichib oshqozonni aldasha ikkita non ortig'i bilan yetadi.

Xuddi shu payt telefon jiringlab qolgan. Ayol shoshilmay, sarosimaga tushmay, azoblanmay shaxd bilan go'shakni ko'tardi.

Hamkasblaridan biri ekan. Ikki-uch kunga yuz tenge qarz so'raydi. Ayol beixtiyor kuldi.

Hozir kerakmi?

Ertaga darsga kelganda...

Ellik tenge bor, dedi ayol vazmin ovoz bilan. O'rtasidan qoq bo'lsak, ikkovimizga ham yetadi...

"Yoshlik" jurnalining 2011-yil, 7-sonidan olindi.